

СЕКЦІЯ І

«АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ»

ТРАДИЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИХ КОНФЕРЕНЦІЙ З ІСТОРІЇ У ГЛУХІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

Андрій Гриценко,
Олександр Курок

Наукова діяльність викладачів Глухівського педагогічного закладу вищої педагогічної освіти завжди була одним із наріжних каменів професійного розвитку. Найбільш ефективним проявом рівня професорсько-викладацького складу є бажання, можливість та ефективність проведення науково-практичних конференцій – регіонального та всеукраїнського рівня. Безперечно, такі наукові заходи з історії носять ще й роль певного узагальнення та зайвого стимулу до вивчення того чи іншого аспекту: з нагоди річниці подій чи персоналій та в контексті тої чи іншої суспільної тенденції.

Кафедру історії в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка (під керівництвом доцента Валерія Івановича Белашова) було створено в 2010 році на базі кафедри соціально-економічних дисциплін, яка функціонувала до цього майже півтора десятиліття, під керівництвом Мечислава Йосиповича Заремського (1996 – 1998) та В. Белашова (1998 – 2010) [2; 9; 11; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 24; 25; 33; 37].

Утім перша конференція істориками кафедри суспільних наук тоді ще Глухівського державного педагогічного інституту імені С.М. Сергєєва-Ценського була проведена наприкінці жовтня 1992 року. Міжвузівська конференція «Історико-культурна спадщина Глухівщини» була присвячена 1000-літтю м. Глухова, яке помпезно було відзначено на початку вересня того ж року на державному рівні. До редакційної колегії збірника науково-практичної конференції [26] увійшли викладачі кафедри: В. Белашов (голова – завідувач кафедри), старші викладачі М. Гурець, В. Заїка, В. Борисенко та ін. [2; 3; 25; 37].

Також і наступна конференція «Історія і сучасність педагогічної освіти в Україні», що відбулася, через два роки, була присвячена ювілею На цей раз - 120-літтю Глухівського педагогічного інституту і 100 – річчю з дня народження його випускника О. Довженка [32; 41]. Вона також проходила практично в той же час - 25 – 26 жовтня 1994 року. Завідувачем кафедри суспільних наук в цей час працював кандидат економічних наук, доцент Микола Іванович Пустовий [25; 33].

Маючи вже певний досвід проведення таких наукових заходів історики педагогічного інституту восени 1995 року за співпраці з Глухівською міською радою народних депутатів організували та провели наукову конференцію, присвячену 250-річчю з дня народження композитора М. С. Березовського. До редакційної колегії збірника увійшли викладачі В. Белашов та В. Заїка. [2; 3; 35; 41].

У грудні 1996 року за співпраці з інститутом історії України НАН України фахівці кафедри соціально-економічних дисциплін (завідувач – М. Заремський [19-24; 37]) в стінах інституту організували та провели Всеукраїнську науково-освітню конференцію «Історіографічна спадщина науки історії України (погляд з кінця ХХ століття)». Ця перша для істориків вишу конференція всеукраїнського рівня була присвячена 300-річчю народження Якова Марковича, 130-річчю народження Михайла Грушевського та 60-річчю існування Інституту історії України НАН України [3; 34; 41].

Наприкінці травня 1998 р. кафедрою соціально-економічних дисциплін у Глухівському державному педагогічному інституті було проведено наукову конференцію «Глухів і Глухівщина в історії українського національного відродження (творча спадщина родини Марковичів)» [6] за співпраці з Інститутом держави і права ім. В. М. Корецького, Інститутом історії, Інститутом історіографії і джерелознавства ім. С. М. Грушевського НАН України. Збірник було видано за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора, академіка НАН України Юрія Сергійовича Шемшученка.

Вперше – дві конференції за один рік було проведено в 1999 році. Наприкінці листопада відбулася науково – практична конференція «Розвиток освіти і культури України в XVII - XIX ст.» [36]. Головою редакційної колегії збірника вже традиційно став доцент В. Белашов [2; 9; 16; 17].

Також це 1999 рік став проривним у розширенні наукової діяльності істориків на той час ще Глухівського державного педагогічного інституту. Протягом наступного десятиліття історики кафедри соціально-економічних дисциплін В. Белашов та В. Заїка працювали за сумісництвом науковими співробітниками Державного історико-культурного заповідника «Глухів» (з 2009 р. - Національного заповідника «Глухів») [2; 3; 33]. Частина праць доцента В. Белашова увійшла до джерельної бази проекту історико-культурного заповідника у місті Глухові. Вчений входив до складу редакційних колегій перших збірок матеріалів конференцій, проведених цим закладом у 2002-2009 роках [3; 9; 11; 16; 17; 18; 23; 25; 33]. Левину долю організаційних питань та публікацій в ці роки забезпечували історики Глухівського державного педагогічного університету. Перші чотири роки (з 2002 по 2005-й) конференція та відповідний збірник наукових праць мали назву «Збереження історико-культурних надбань Глухівщини» [3; 27; 28; 29; 30], в 2006 р. – відбулася зміна на «Історико-культурні надбання Сіверщини в контексті історії України» [31], але вже 2007 р. її змінили ще раз – на «Сіверщина в контексті історії України» [38]. З 2008 р. всеукраїнські науково-практичні конференції національного

заповідника «Глухів» носять вже звичну за півтора десятиліття назву: «Сіверщина в історії України» [39]. Співорганізатором наукового заходу традиційно виступає Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. А до складу редакційної колегії входять науковці кафедри історії – доктор історичних наук, професор Олександр Іванович Курок, доктор педагогічних наук, доцент Андрій Петрович Гриценко, кандидат історичних наук, доцент Олена Анатоліївна Чумаченко та кандидат історичних наук Віталій Михайлович Крижанівський [40; 42].

Зі створенням 1 вересня 2010 р. кафедри історії та початку набору студентів за напрямом підготовки 6.020302 «Історія» (ОКР бакалавр) в 2011 р. новий завідувач кафедри кандидат історичних наук Ярослав Миколайович Гирич знову зосередив увагу на проведенні конференцій науковцями – істориками [4; 33].

Перша конференція під назвою «Взаємодія і взаємозв'язок Дніпровського Лівобережжя та Курського Посейм'я (археологія, історія, сучасність)» відбулася 9–10 червня 2011 р. Серед 63-х учасників лише 14 осіб представляли інші заклади та установи. Наступного 2012 року назву наукового заходу було змінено на «Історико-культурна спадщина Дніпровського Лівобережжя, Курського Посейм'я та Слобожанщини: минуле і сучасність». Розширення тематики і географічних меж давало можливість залучити ширше коло представників гуманітарних наук (етнологів, мистецтвознавців, краєзнавців, бібліотекарів, музейників, архівістів, географів, архітекторів, правників, екологів, правоохоронців тощо). Кількість учасників досягла 81 особи, 64 або 79% з яких вже представляли інші заклади та установи. Окрім того, конференцію, яка відбулася 24 лютого 2012 р., присвятили 285-річчю обрання Данила Апостола гетьманом Лівобережної України. Ця подія відбулася у Глухові, який за правління Д. Апостола продовжив залишатися гетьманською резиденцією [4, с. 120-122].

У 2013 р. конференція під тією ж назвою «Історико-культурна спадщина...», присвячувалася 95-й річниці обрання Павла Скоропадського Гетьманом Української Держави, який також пов'язаний з Глухівщиною (володів маєтками у селах Полошки та Дунаєць). До участі у заході вдалося залучити 124 учасники, 87 з яких представляли інші заклади і установи (70%), у тому числі 13 осіб - Росію, а 4 доповідачі – Білорусь. Про зростання рівня учасників свідчить факт участі в роботі конференції 8 докторів наук та 2 докторантів [4, с. 122-124].

За результатами роботи, як першої, так і другої конференції «Історико-культурна спадщина...» у 2012 та 2013 роках було видано збірник наукових праць, до якого, наприклад у 2013 р., увійшли статті 81 автора з України, які у свою чергу представляли 12 регіонів та 44 установи, а також 12 іноземних дослідників, що репрезентували 5 закладів. Окрім кількісного зростання числа учасників, розширилося тематичне спрямування виступів. Помітними були змістовно-інформаційні блоки, присвячені вітчизняній історії (період Гетьманщини, Української революції, Другої світової війни), історичній регіоналістиці (українсько-російське прикордоння), джерелознавство, краєзнавство, етнологія, історія повсякденності, військова історія [4, с. 124].

Таким чином, у 2011 – 2013 рр. на базі кафедри історії Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка (завідувач – Я. Гирич) відбулося три наукові конференції, присвячені вивченню взаємодії, взаємозв'язків та історико-культурної спадщини Дніпровського Лівобережжя, Курського Посейм'я

та Слобожанщини. Результати роботи науковців регулярно оприлюднювалися у збірниках матеріалів конференцій. Традиційно потужними були тематичні блоки, присвячені актуальним питанням славістики (полоністики), історіографії та джерелознавства, історії козацько-гетьманської доби, краєзнавству і транскордонному співробітництву. На сторінках збірника за три роки було опубліковано статті 200 авторів (у тому числі тези 47 студентів, 60 викладачів закладів вищої освіти, 27 аспірантів та 3 докторантів, серед яких 12 докторів наук, 32 доценти, 48 кандидатів наук), що представляли 12 областей України та 2 іноземні країни (20 росіян та 3 білоруси) [4, с. 126-129].

Сам голова редакційної ради цих збірників Я. Гирич звертав увагу, що науковому заходів вдалося вирости до конференції з певною міжнародною участю, до події, помітною на міжрегіональному і міждержавному науковому рівні. Поставлене організаторами завдання щодо налагодження міжвузівської та міждисциплінарної комунікації виконувалося, відбувалася популяризація як наукової роботи серед студентської молоді, так і власне Глухівського університету як одного з нових центрів історичної освіти [4, с. 129].

В 2014 році кафедрі історії очолила доктор історичних наук, професор Вікторія Іванівна Абакумова. Того ж року, структурний підрозділ було реорганізовано в кафедру історії, правознавства та методики навчання. В умовах соціальних змін та бойових дій на сході України конференції певний час не проводилися.

Наступна науково-практична конференція, що мала статус всеукраїнської відбулася через 9 років - у листопаді 2022 року (завідувач кафедри – А. Гриценко). До першого збірника наукових праць учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання дослідження вітчизняної історії та викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в умовах НУШ» [1] (голова редакційної колегії – А. Гриценко, співголова – О. Чумаченко), увійшли статті та повідомлення присвячені актуальним аспектам дослідження вітчизняної історії в умовах трансформацій гуманітаристики, а також представленню практичного досвіду пілотування навчально-методичних матеріалів у пілотних 5-х класах Нової української школи у 2021-2022 н. р. та актуальних питань викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в умовах НУШ [1].

Перша Всеукраїнська онлайн конференція «Актуальні питання дослідження вітчизняної історії та викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в умовах НУШ» проходить за партнерства науковців Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, Донбаського державного педагогічного університету та Національного заповідника «Глухів».

У всеукраїнській науково-практичній конференції взяли участь 114 учасників, перш за все, з України, а також з Польщі та Ізраїлю. Серед учених представлені матеріали 9 докторів наук, 2 наукових співробітників та 34 кандидатів наук (якісний склад 39,5%). Важливий вклад до обговорення актуальних питань стали напрацювання 13 учителів-практиків. Про перспективи розвитку порушеної на конференції тематики свідчила участь 11 аспірантів та 42 здобувачів вищої освіти –

майбутніх науковців та педагогів. Географія учасників конференції в Україні була представлена 13 областями та м. Києвом [1, с. 3-4].

У квітні 2023 року в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка було започатковано проведення всеукраїнської науково-практичної конференції «Глухівські історико-філософські читання пам'яті Валерія Белашова, Мечислава Заремського, Віктора Заїки та Юрія Коваленка». За редакцією А. Гриценка було видано збірник наукових праць [5], присвячених актуальним аспектам дослідження ролі особистості в дослідженні історичного минулого; філософії освіти та ролі філософа у закладі вищої освіти, а також освіти й сучасного історико-філософського виховання: знання, цінності та функції; гуманітарних парадигм науки: історія та філософія.

Ідея проведення подібного наукового заходу зародилася влітку 2022 року як дань пам'яті відомим науковцям, викладачам, що кожен багато десятиліть працював у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка. Це – знатний історик, археолог, дослідник, прекрасний викладач та автор наукової концепції «Глухівського періоду в історії Гетьманщини», доцент Валерій Іванович Белашов (помер 20 липня 2022 року) [2; 9; 16; 17; 18; 23]. Також серед видатних викладачів кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського вишу, безперечно, автор ґрунтовних напрацювань з дослідження історії Глухівщини XVII - XX століття, які вже стали надбанням вітчизняної історіографії та визнаються дослідниками історії Глухівського краю Віктор Володимирович Заїка (помер 25 жовтня 2020 року) [3; 7; 8; 10; 12; 13; 14; 15]. Важливим представником філософської школи Глухівського закладу вищої педагогічної освіти також був кандидат філософських наук, доцент Мечислав Йосипович Заремський (помер 10 червня 2022 року) [19; 20; 21; 22; 24; 37]. Цей сумний список втрат знатних науковців та видатних людей вже 2023 року поповнив викладач кафедри Юрій Олександрович Коваленко – видатний український вчений, історик, археолог, учасник місії «Чорний тюльпан», краєзнавець, музикант, штаб-сержант Збройних Сил України, учасник російсько-української війни, що загинув 14 березня 2023 року в ході російського вторгнення в Україну [5, с. 3].

Перша Всеукраїнська науково-практична онлайн конференція «Глухівські історико-філософські читання пам'яті Валерія Белашова, Мечислава Заремського, Віктора Заїки та Юрія Коваленка» проходила за партнерства науковців Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Українського державного університету імені М. П. Драгоманова, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, Донбаського державного педагогічного університету, а також Національного заповідника «Глухів» та Національного заповідника «Гетьманська столиця» [5, с. 3].

У всеукраїнській науково-практичній конференції взяли участь 114 учасників. Серед учених представлені матеріали понад 20 докторів наук, понад 30 кандидатів наук, докторів філософії та наукових співробітників. Важливий вклад до обговорення актуальних питань – це напрацювання 12 вчителів-практиків. Географія учасників конференція в Україні представлена 11 областями та м. Києвом [5, с. 3].

Безперечно вже перші результати аналізу наукових матеріалів поданих до II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання дослідження

історичної науки й викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в умовах реформування», що проходить в листопаді 2023 року свідчать про перспективи розвитку такого важливого наукового напрямку діяльності науково-педагогічних працівників кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (завідувач – А. Гриценко), особливо в контексті до підготовки з відзначення 150-річчя з дня заснування Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, що відбудуватиметься в жовтні 2024 року.

Література

1. Актуальні питання дослідження вітчизняної історії й викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в умовах НУШ: збірник наукових праць / [редкол.: Гриценко А.П., голова, Чумаченко О.А., співголова та ін.]. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, 2022. Вип. 1. 234 с. : іл. URL : <http://46.201.250.252/handle/123456789/1852> (дата звернення: 10.11.2023).

2. Валерій Іванович Белашов (1949 - 2022) : біобібліогр. покажчик / Кафедра історії, правознавства та методики навчання Глухівського. нац. пед. ун-ту ім. О. Довженка ; [керівник вид. проєкту О. І. Курок ; уклад.: А. П. Гриценко, С. П. Жукова, О. А. Чумаченко, О. Ф. Белашова]. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2023. 68 с. : фото. («Видатні імена та події Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка»). URL: <http://46.201.250.252/handle/123456789/1959> (дата звернення: 10.11.2023).

3. Віктор Володимирович Заїка (1957-2020) : біобібліогр. покажчик / Кафедра історії, правознавства та методики навчання Глухівського. нац. пед. ун-ту ім. О. Довженка ; [керівник вид. проєкту О. І. Курок ; уклад.: А. П. Гриценко, О. Я. Заїка]. – Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2023. – 60 с. : фото. – («Видатні імена та події Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка»). URL: <http://46.201.250.252/handle/123456789/1957> (дата звернення: 10.11.2023).

4. Гирич Я. М. Історико-культурна спадщина україно-російського прикордоння: досвід трьох наукових конференцій / Я. М. Гирич // Історичні студії суспільного прогресу / [редкол. : Курок О. І. (гол.), Гирич Я. М. (заст. гол. ред.), Крижанівський В. М., Чумаченко О. А. (відп. ред.)]. – Випуск 2. – Глухів, 2014. – С. 120-130. URL: <http://46.201.250.252/handle/123456789/240>

5. «Глухівські історико-філософські читання пам'яті Валерія Белашова, Мечислава Заремського, Віктора Заїки та Юрія Коваленка» / [редкол.: Гриценко А. П., голова, Чумаченко О. А., співголова та ін.]. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, 2023. Вип. 1. 174 с. : іл. URL: <http://46.201.250.252/handle/123456789/1946> (дата звернення: 10.11.2023).

6. Глухів і Глухівщина в історії українського національного відродження (Творча спадщина родини Марковичів): [матеріали наукової конференції 28-29 травня 1998 р. м. Глухів] / За загальною редакцією Ю. С. Шемшученка; Упорядники: В. І. Акуленко, Н.В. Артикуч. Київ : Ін Юре, 1999. 234 с.

7. Гриценко А. Відомий історик, краєзнавець та громадський діяч. До річниці пам'яті. Глухівщина. 2023. № 43 (28113). 2 листопада. С. 4.

8. Гриценко А. Віктор Заїка – історик, науковець, викладач, журналіст, краєзнавець та громадський діяч Глухівщини [Віктор Заїка]. Глухів.city. 2023. 26 жовтня. URL: <https://hlukhiv.city/blogs/320995/viktor-zaika-istorik-naukovec-vikladach-zhurnalyst-krayeznavec-ta-gromadskij-diyach-gluhivschini> (дата звернення: 10.11.2023).
9. Гриценко А. Дослідник глухівського періоду в історії Гетьманщини. 20 липня минула річниця смерті доцента Глухівського національного педагогічного університету Валерія Івановича Белашова. Глухівщина. 2023. № 29 (28099). 27 липня. С. 2.
10. Гриценко А. Вийшло видання до 3-ї річниці смерті відомого глухівського історика [Віктора Володимировича Заїки]. Глухів.Info. 2023. 27 жовтня. URL: <https://hlukhiv.info/vyjshlo-vydannya-do-3-yi-richnytsi-smerti-vidomogo-gluhivskogo-istoryka/> (дата звернення: 10.11.2023).
11. Гриценко А.П., Курок О.І. До питання періодизації історії Глухівського державного педагогічного інституту на рубежі ХХ-ХХІ століть. Освіта і наука ХХІ століття : матеріали звітної наук.-практ. конф. викладачів. (м. Глухів, 4 трав. 2022 р.). 2022. С. 48-49.
12. Гриценко А. Дослідник «Срібного віку» Віктор Заїка. Сумський історичний портал. 2023. 5 листопада. URL: <https://history.sumy.ua/research/article/9780-hrytsenko-andrii-doslidnyk-sribnoho-viku-viktor-zaika.html> (дата звернення: 10.11.2023).
13. Гриценко А. Дослідник «Срібного віку». До 3-ї річниці з дня смерті відомого глухівського історика Віктора Заїки. Тиждень. 2023. № 44 (1273). 2 листопада. С. 4.
14. Гриценко А. Дослідник «Срібного віку» Віктор Заїка: До 3-ї річниці з дня смерті відомого глухівського історика. Глухів.Info. 2023. 26 жовтня. URL: <https://hlukhiv.info/doslidnyk-sribnogo-viku-viktor-zayika-do-3-richnytsi-z-dnya-smerti-vidomogo-gluhivskogo-istoryka/> (дата звернення: 10.11.2023).
15. Гриценко А. Краєзнавча діяльність історика Віктора Заїки. Перші краєзнавчі читання в пам'ять професора Лева Баженова: Матеріали всеукр. наук.-практ. конференції (м. Хмельницький, 02 червня 2023 р.) / [редкол.: Ю. В. Телячий (гол.), Н. І. Сарай (заступник гол.), С. В. Маркова (заступник гол.) та ін.]. Хмельницький: ХКТЕІ, відділ наукової роботи, 2023. С. 76 – 79. URL: Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут - Науково-методичні видання (xktei.km.ua) (дата звернення: 10.11.2023).
16. Гриценко А. Пам'яті Валерія Івановича Белашова (1949–2022). Сіверянський літопис. 2023. № 3. С. 141-142. URL: <https://sl-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/353/299> (дата звернення: 10.11.2023).
17. Гриценко А. Пам'яті Валерія Белашова, дослідника «Глухівського періоду в історії Гетьманщини». Глухів.city. 2023. 20 липня. URL: <https://hlukhiv.city/blogs/300863/pamyati-v-i-belashova-doslidnika-gluhivskogo-periodu-v-istorii-getmanshini> (дата звернення: 10.11.2023).
18. Гриценко А. Пам'яті видатного історика. До першої річниці смерті доцента Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Валерія Івановича Белашова. Тиждень. 2023. № 29 (1258). 20 липня. С. 4. +++ 2023. № 30 (1259). 27 липня. С. 4.

19. Гриценко А. Пам'яті глухівського філософа [До 1-ї річниці смерті М. Й. Заремського]. Глухівщина. 2023. № 23 (2813). 8 червня. С. 2.
20. Гриценко А. Глухівський філософ. Пам'яті Мечислава Йосиповича Заремського. Тиждень. 2023. № 23 (1252). 8 червня. С. 4.
21. Гриценко А. Пам'яті глухівського філософа [До 1-ї річниці смерті М. Й. Заремського]. Глухів.Info. 2023. 10 червня. URL: <https://hlukhiv.info/pam-yati-gluhivskogo-filosofa/> (дата звернення: 10.11.2023).
22. Гриценко А. Презентація біобібліографічного покажчика «Мечислав Йосипович Заремський (1951-2022)». Глухівщина. 2023. № 24 (2814). 15 червня. С. 4.
23. Гриценко А. Пам'ять про дослідника дослідника «Глухівського періоду в історії Гетьманщини» [До річниці смерті Валерія Белашова]. Сумський історичний портал. 2023. 9 серпня. URL: <https://history.sumy.ua/research/article/9745-hrytsenko-andrii-pamiat-pro-doslidnyka-hlukhivskoho-periodu-v-istorii-hetmanshchyny.html?fbclid=IwAR0ELH4YrVwErzfiSgXUfei8osIamO1qS3E9AwzC8e1nDbmF-ZIFz9h1Aww> (дата звернення: 10.11.2023).
24. Гриценко А. Річниця смерті глухівського філософа [До 1-ї річниці смерті М. Й. Заремського]. Сумський історичний портал. 2023. 19 червня. URL: <https://history.sumy.ua/research/article/9711-hrytsenko-andrii-richnytsia-smerti-hlukhivskoho-filosofa.html> (дата звернення: 10.11.2023).
25. Гриценко А. П. Розвиток Глухівського педагогічного інституту у 1990 х роках. Сіверщина в історії України: збірник наукових праць. / І. В. Мошик (голова ред. кол.), С. І. Білокінь, Г. В. Боряк, С. Ю. Зозуля, Г. Д. Казьмирчук, Ю. О. Коваленко, С. І. Кот, В. М. Крижанівський, О. І. Курок, Н. О. Мірошніченко, К. М. Тищенко, О. А. Чумаченко, Т. В. Чухліб, М. А. Якименко, С. П. Жукова (відповідальний секретар); Національний заповідник «Глухів», Інститут історії України НАН України, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Ніжин, 2022. Вип. 15. С. 140 – 147. URL: https://nz-hlukhiv.com.ua/wp-content/uploads/sivershuna/sivershuna_2022.pdf (дата звернення: 10.11.2023).
26. Історико-культурна спадщина Глухівщини. Матеріали міжвузівської науково практичної конференції, присвяченої 1000-літтю м. Глухова. (27 - 28 жовтня 1992 р.). / Ред. кол. : Белашов В. І. (голова), Гурець М. П., Заїка В. В. та ін.; Глухівський державний педагогічний університет імені С. М. Сергєєва-Ценського. Глухів : Кралевецька райдрукарня, 1992. 113 с.
27. Збереження історико-культурних надбань Глухівщини : матеріали Першої наук.-практ. конф., (18 квітня 2002 р.) / Держбуд України, Глухівська міська рада, Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові, Глухівський краєзнавчий музей ; ред. кол. В. І. Белашов, С. П. Жукова, В. В. Заїка, Ю. О. Коваленко. Глухів : РВВ ГДПУ, 2002. 103 с.
28. Збереження історико-культурних надбань Глухівщини (Матеріали Другої науково-практичної конференції; 17 квітня 2003 р.) / Держбуд України, Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові ; ред. кол. : акад. НАН України, докт. юрид. наук, проф. Ю. С. Шемшученко (голова), докт. юрид. наук В. І. Акуленко, доц. В. І. Белашов, С. П. Жукова (відповідальний секретар), В. В. Заїка, докт. іст. наук, проф. Г. Д. Казьмирчук, Ю. О. Коваленко, канд. пед. наук, проф. О. І. Курок, докт. філолог. наук, проф. К. М. Тищенко. Глухів: РВВ ГДПУ, 2003. 122 с.

29. Збереження історико-культурних надбань Глухівщини (Матеріали Третьої науково-практичної конференції; 16 квітня 2004 р.) / Держбуд України, Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові ; ред. кол. : акад. НАН України, докт. юрид. наук, проф. Ю. С. Шемшученко (голова), докт. юрид. наук В. І. Акуленко, доц. В. І. Белашов, С. П. Жукова (відповідальний секретар), В. В. Заїка, докт. іст. наук, проф. Г. Д. Казьмирчук, Ю. О. Коваленко, канд. пед. наук, проф. О. І. Курок, докт. філолог. наук, проф. К. М. Тищенко. Глухів : РВВ ГДПУ, 2004. 170 с.
30. Збереження історико-культурних надбань Сіверщини : Матеріали четвертої науково-практичної конференції (21 - 22 квітня. 2005 р.) / Держбуд України, Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові ; ред. кол. : акад. НАН України, докт. юрид. наук, проф. Ю. С. Шемшученко (голова), докт. юрид. наук В. І. Акуленко, доц. В. І. Белашов, С. П. Жукова (відповідальний секретар), В. В. Заїка, докт. іст. наук, проф. Г. Д. Казьмирчук, Ю. О. Коваленко, канд. пед. наук, проф. О. І. Курок, докт. філолог. наук, проф. К. М. Тищенко. Глухів : РВВ ГДПУ, 2005. 236 с.
31. Історико-культурні надбання Сіверщини в контексті історії України. Матеріали п'ятої науково-практичної конференції (18 – 19 травня 2006 р.). Збірник наукових праць / Держбуд України, Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові ; ред. кол. С. А. Слесарєв (голова), С. П. Жукова, Ю. О. Коваленко, доц. В. І. Белашов, В. В. Заїка, М. П. Гурець. Глухів: РВВ ГДПУ, 2006. 240 с.
32. Історія і сучасність педагогічної освіти в Україні. Матеріали міжвузівської науково - практичної конференції, присвяченої 120-літтю Глухівського педагогічного інституту і 100 – річчю з дня народження його випускника О. Довженка (25 – 26 жовтня 1994 року). Глухів, 1994. 97 с.
33. Курок О.І., Гриценко А.П. Традиції історико-філософської школи Глухівського університету: роль персоналій в її розвитку. «Глухівські історико-філософські читання пам'яті Валерія Белашова, Мечислава Заремського, Віктора Заїки та Юрія Коваленка»: збірник наукових праць / [редкол.: Гриценко А.П., голова, Чумаченко О.А., співголова та ін.]. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, 2023. Вип. 1. 174 с. С. 10-14.
34. Матеріали Всеукраїнської науково-освітньої конференції «Історіографічна спадщина науки історії України (погляд з кінця ХХ століття)», присвячена 300-річчю народження Якова Марковича, 130-річчю народження Михайла Грушевського, 60-річчю існування Інституту історії України НАН України (м. Глухів, грудень 1996 р.). Київ - Глухів: Інститут історії України НАН України, 1996. 104 с.
35. Матеріали наукової конференції, присвячені 250-річчю з дня народження композитора М. С. Березовського / Глухівська міська рада народних депутатів, Глухівський держ. пед. ін-т; [ред. кол.: В. І. Белашов, В. В. Заїка]. Глухів : [б. в.], 1995. 48 с.
36. Матеріали науково – практичної конференції на тему «Розвиток освіти і культури України в XVII - XIX ст.», 22 - 23 листопада 1999 року / ред. кол. В. І. Белашов [та ін.]; Глухівський держ. педагогічний ін-т ім. С. М. Сергєєва-Ценського. Глухів : [б. в.], 1999. 64 с.
37. Мечислав Йосипович Заремський (1951-2022) : біобібліогр. покажчик / Кафедра історії, правознавства та методики навчання Глухівського. нац. пед. ун-ту ім. О. Довженка ; [керівник вид. проекту О. І. Курок ; уклад.: А. П. Гриценко, І. М.

Заремська]. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2023. – 48 с. : фото. - («Видатні імена та події Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка»). URL: <http://46.201.250.252/handle/123456789/1958> (дата звернення: 10.11.2023).

38. Сіверщина в контексті історії України. Збірник наукових праць: матеріали шостої науково-практичної конференції (17 – 18 травня 2007 р.) / Держбуд України, Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові ; ред. кол. С. А. Слесарев (голова), С. П. Жукова, Ю. О. Коваленко, доц. В. І. Белашов, В. В. Заїка, М. П. Гурець. Суми : Видавничий дім «Еллада», 2007. 214 с.

39. Сіверщина в історії України. Збірник наукових праць. Матеріали сьомої науково-практичної конференції (23 – 24 жовтня 2008 р.) / Міністерство регіонального розвитку та будівництва України, Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові, Міністерство освіти і науки України, Глухівський державний педагогічний університет ім. О. Довженка ; ред. кол. С. А. Слесарев (голова), С. П. Жукова, І. В. Мошик, Ю. О. Коваленко, В. І. Белашов, В. В. Заїка. Суми : Видавничий дім «Еллада», 2008. 228 с.

40. Сіверщина в історії України: Збірник наукових праць / С. А. Слесарев (голова Ред. кол.), В. І. Белашов, С. П. Жукова, В. В. Заїка, С. Ю. Зозуля, Ю. О. Коваленко, І. В. Мошик; Національний заповідник «Глухів», Центр пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Випуск 2. Матеріали Восьмої науково-практичної конференції «Сіверщина в історії України» (м. Глухів, 15 – 16 жовтня 2009 р.). Київ – Глухів : Аспект - Поліграф, 2009. 224 с.

41. Белашов В. І. Історіографічна традиція та джерельна база вивчення історії педагогічного університету імені Олександра Довженка (1874 – 2014 рр.). *Історичні студії історичного прогресу*: збірник наукових статей. Вип. 2. Глухів, 2014. С. 39-51.

42. Сіверщина в історії України: Збірник наукових праць / І.В. Мошик (голова), С.І. Білокінь , Г.В. Боряк, А.П. Гриценко, С.Ю. Зозуля, Г.Д. Казьмирчук, Ю.О. Коваленко , В.М. Крижанівський, О.І. Курок, Н.О. Мірошніченко, К.М. Тищенко , О.А. Чумаченко, Т.В. Чухліб С.П. Жукова (відповідальний секретар); Національний заповідник «Глухів»; Інститут історії України Національної академії наук України; Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Випуск 16. Наукове видання. Ніжин : Вид-во ПП Лисенко М.М., 2023. 211 с. URL: http://nz-hlukhiv.com.ua/wp-content/uploads/sivershuna/sivershuna_2023.pdf (дата звернення: 10.11.2023).

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА СЬОГОДНІ: ДОСЯГНЕННЯ І ВИКЛИКИ

Ольга Ніколаєнко

Київський міжнародний інститут соціології у січні 2023 р. провів опитування респондентів, присвячене значенню історії і пам'яті. Переважна більшість респондентів (більше двох тисяч осіб) відповіла про зростання їх інтересу до історії України як за останній рік, так і протягом останніх 10 років. На питання «Чи потрібна